

بررسی سیر آموزش مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی

آستان قدس رضوی

مرتضی شکیبای^۱

فاطمه صحرائی^۲

چکیده

در این مقاله که به شیوه‌ی توصیفی - تحلیلی و بر اساس اسناد و مدارک موجود انجام شده، سوابق آموزشی مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی در دوره‌ی بعد از انقلاب اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و بر اساس نتیجه‌های به دست آمده راه کارها و پیشنهادهایی برای توسعه‌ی نقش آموزشی کتابخانه ارائه شده است.

کلیدواژه‌های موضوعی: آموزش در کتابخانه‌ها، آموزش مراجعان، کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی

مقدمه

بشر امروز در یک دوره پیچیده زندگی می‌کند، یکی از ویژگی‌های این دوره، تخصصی شدن علوم و وابستگی افراد به یکدیگر جهت استفاده از تخصص آن‌ها برای ایجاد و تداوم یک وضعیت مطلوب و متعادل است (نوروزی، ۱۳۸۸). از ویژگی‌های دیگر این دوره حجم وسیع اطلاعات و گستردگی، پراکندگی و تولید شتابنده دانش در حوزه‌های مختلف علم است که بسیاری از افراد را برای یافتن و دسترسی به اطلاعات مناسب با مشکل مواجه کرده است. کتابداران و اطلاع‌رسانان در این راه، نقش اساسی دارند و علاوه بر گردآوری و سازمان‌دهی اطلاعات، به آموزش استفاده‌کنندگان کتابخانه نیز می‌پردازند.

منظور از آموزش، مجموعه فعالیت‌ها و تدابیری است که توسط معلم و یادگیرنده اجرا می‌شود و هدف آن کمک

^۱ - کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مسئول بخش گردش و امانت کتاب آقاپان، کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی؛

mshakibay@yahoo.com

^۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مسئول بخش تالار مطالعه قفسه باز بانوان، کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی؛

sahra1437@gmail.com

به یادگیرنده برای یادگیری بهتر مطالب است (کردنوقابی، ۱۳۸۶). آموزش، مهم‌ترین راه برای انتقال مهارت لازم در استفاده از اطلاعات و توانمندسازی افراد جامعه است. بدون آموزش، افراد انرژی و وقت زیادی را از دست می‌دهند. از آنجاکه تک تک افراد به دلیل مشکلات متعدد (نداشتن انگیزه، وقت، عدم اطلاع از شیوه مناسب در یادگیری، عدم اطلاع از مهارت‌ها و دانش موردنیاز و...) قادر نیستند به آموزش خود بپردازند، این وظیفه به نهادهایی واگذار شده است که دانش، تجربه و امکانات لازم را برای آن در اختیاردارند. آن‌ها تلاش می‌کنند تا شرایط و امکاناتی را فراهم آورند که به کمک آن‌ها فرایند یادگیری بهتر جریان یابد (کردنوقابی، ۱۳۸۶). یکی از نهادهایی که باید دانش و ارزش‌های خود را به دیگران منتقل نمایند کتابخانه‌ها هستند. آموزش مراجعان از طریق کتابداران نقش مهمی در گسترش رابطه‌ی کتابخانه و کتابدار با مراجعان ایفا می‌کند. انتقال اطلاعات و یا دانش از طریق کتابخانه به مراجعان، وجهه‌ی کتابخانه را تقویت می‌نماید (شاهینی، طاهرزاده و بیگدلی، ۱۳۹۴).

سخن گفتن در خصوص دلایل و اهمیت آموزش استفاده‌کنندگان کتابخانه‌ها جز تکرار گفته‌های صاحب‌نظران پیشین نیست. صاحب‌نظران داخلی چون فتاحی (۱۳۷۰)، بیگدلی (۱۳۷۷)، پریخ (۱۳۷۷)، بنی اقبال (۱۳۷۱) و صاحب‌نظران خارجی چون کتز (۱۳۷۷)، اولین (۱۹۹۸) و فیدزانی (۱۹۹۸) در این خصوص قلم‌زده‌اند (فرج پهلوی و مرادی مقدم، ۱۳۸۳).

بدین ترتیب، با توجه به اهمیت آموزش مراجعه‌کنندگان در کتابخانه‌ها و نقش تأثیرگذار کتابداران در این زمینه، بررسی این مسئله در کتابخانه‌ها از ضرورت خاصی برخوردار است. در همین راستا، در این مقاله تلاش شده است تا وضعیت آموزش مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی که یکی از بزرگ‌ترین کتابخانه‌های عمومی در سطح ایران و خاورمیانه است موردبررسی قرار گیرد. در این مقاله، به بررسی سوابق آموزشی مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی بعد از انقلاب اسلامی پرداخته‌شده و در پایان راه‌کارها و پیشنهادهای لازم در جهت توسعه‌ی نقش آموزش کتابخانه مرکزی ارائه می‌شود.

روش پژوهش و ابزار گردآوری اطلاعات

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است و به روش توصیفی انجام شده است. به‌منظور گردآوری اطلاعات از سپاهه‌ی

وارسی برای بررسی و تحلیل محتوای اسناد و مدارک موجود در واحد آموزش شامل آیین‌نامه‌ها، صورت‌جلسات و پرونده‌های آموزشی در سال‌های ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳ و ۱۳۹۵ استفاده شده است. افزون بر این، به‌منظور تکمیل گردآوری اطلاعات از تجربیات آقایان خوش ید طوسی (رئیس بخش تالارهای قفسه‌ی باز آقایان و بانوان در سال‌های ۶۳ تا ۶۴)، وفادارمردی (رئیس بخش مخطوطات از سال ۷۹ تاکنون)، سالاری (کارشناس پژوهش از سال ۸۳ تا ۸۴ و مسئول آموزش از اول ۸۴ تا ۸۴/۴/۲۵)، آریان پور (مسئول آموزش از سال ۸۴ تا ۸۶) و خانم‌ها مومنی (مسئول آموزش در سال ۸۱ تا ۸۳) و خانم مستقیمی (مسئول آموزش از سال ۹۲ تاکنون) استفاده شد. مصاحبه‌ها حضوری و به صورت پرسش و پاسخ بوده است.

آموزش مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی آستان قدس رضوی

با توجه به طبیعت وجودی کتابخانه‌ها، به‌عنوان نهاد آموزشی، آموزش استفاده‌کنندگان به‌عنوان مسئله مهمی، در کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی همواره موردتوجه بوده است. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در جهت بهبود کیفیت خدمات ارائه‌شده و همچنین به دلیل رشد سریع مجموعه‌ها و تغییراتی که در روش ذخیره‌سازی و بازیابی اطلاعات ایجاد می‌شود و همچنین آشنایی با بخش‌های مختلف کتابخانه به‌منظور آشنایی مراجعان اقدام به برگزاری کلاس آموزش برای اعضای جدید می‌کند با این هدف که مراجعان بتوانند از طریق فراگیری آموزش به‌صورت صحیح از امکانات موجود استفاده کرده و به نیازهای اطلاعاتی خود دست پیدا کنند و میزان بهره‌وری آن‌ها از خدمات و امکانات کتابخانه بیشتر شود.

تاریخ آموزش مراجعان در کتابخانه، بعد از انقلاب اسلامی را می‌توان به چند دوره تقسیم‌بندی کرد:

آموزش مراجعان بعد از انقلاب اسلامی (ساختمان قدیم)

تاریخ آموزش مراجعان در کتابخانه، بعد از انقلاب اسلامی به‌صورت آموزش غیرمستقیم و گاهی مستقیم و شفاهی صورت می‌گرفت. قبل از این که کتابخانه به ساختمان فعلی در سال ۱۳۷۴ انتقال یابد با توجه به اینکه از سیستم رایانه استفاده نمی‌شد، عموماً مراجعان جهت یافتن شماره‌ی بازیابی منابع مورد استفاده از برگه‌دان‌هایی که بر اساس نویسنده، عنوان و موضوع برگه آرایبی شده بود، استفاده می‌کردند و در این راه کتابداران نیز به کمک مراجعان

می‌شتافتند و شیوه‌ی بهره‌گیری از برگه‌دان‌ها را به آن‌ها به صورت موردی آموزش می‌دادند و از آنجایی که تعداد مراجعان به کتابخانه محدود بوده، در بازیابی اطلاعات آن‌ها با مشکل خاصی مواجه نبودند (خوش ید طوسی، مؤمنی، ۱۳۸۷).

آموزش مراجعان از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۷۹ (ساختمان جدید)

با انتقال کتابخانه به ساختمان فعلی، شیوه‌ی آموزش مراجعان اندکی تفاوت کرد. استفاده از سیستم main در کتابخانه و استقرار رایانه در ایستگاه‌های اطلاع‌رسانی باعث شد که مراجعان از تلفیق شیوه‌ی سنتی و کامپیوتری بهره‌مند شوند. یعنی علیرغم اینکه سیستم کامپیوتر موجود بود برگه‌دان‌ها نیز در راهروهای کتابخانه قرار داشت و مراجعان می‌توانستند از هر دو استفاده نمایند. برای آشنایی مراجعان در شیوه‌ی استفاده از سیستم برگه‌دان از برگه‌های اطلاع‌رسانی که بر روی رایانه‌ها و برگه‌دان‌ها قرار داده شده بود، استفاده می‌گردید. یعنی آموزش اولیه برای مراجعان به شیوه‌ی خاص و منطقی صورت نمی‌گرفت (خوش ید طوسی، ۱۳۸۷).

آموزش مراجعان از سال ۱۳۸۰ به بعد

نمونه‌ای از فرم تفصیلی مربوط به آموزش مراجعان را در سال‌های ۱۳۸۰ به بعد در ادامه می‌آید.

فرم تفصیلی برنامه‌های محوری موسسات فرهنگی آستان قدس رضوی

«سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد»

کلیات برنامه

عنوان برنامه	آموزش مراجعان
هدف کلی	آموزش مراجعان در راستای توسعه سواد اطلاعاتی
راهبرد برنامه	آموزش مراجعان در قالب: دوره توجیهی، دوره آموزشی و کارگاه آموزشی
اعتبار مورد نیاز	-
کد چشم انداز	***

شرح برنامه

<p>با توجه به طبیعت وجودی کتابخانه‌ها، به عنوان نهاد آموزشی، آموزش استفاده کنندگان به عنوان مسئله مهمی، در کتابخانه و مراکز اطلاع رسانی همواره مورد توجه بوده است. این سازمان با درک این مهم به ویژه در سالهای اخیر اهتمام ویژه‌ای به مسئله آموزش مراجعان داشته است</p>	مقدمه											
<p>با آموزش مراجعان میزان بهره‌وری آن‌ها از خدمات و امکانات کتابخانه بیشتر می‌شود</p>	ضرورت‌ها											
<p>تقریباً با ایجاد واحد آموزش در اوایل تیرماه ۱۳۸۱ و تدوین آیین‌نامه آموزش مراجعان، آموزش مراجعان آغاز گردید.</p>	پیشینه											
<p>عضو جدید پس از ثبت نام در واحد عضویت موظف به شرکت در این دوره توجیهی می‌باشد.</p>	برد نحوه اجرا	مختصات برنامه										
<p>واحد آموزش و کتابخانه عمومی</p>	مجری											
<p>کلاس‌های توجیهی</p> <table border="1" data-bbox="322 1037 1035 1603"> <tr><td>ثبت نام در واحد عضویت</td></tr> <tr><td>معرفی به آموزش سازمان</td></tr> <tr><td>شرکت در کلاس توجیهی</td></tr> <tr><td>تایید شرکت در کلاس از سوی واحد آموزش</td></tr> <tr><td>ارائه تاییدیه شرکت در کلاس به همراه سایر مدارک به واحد عضویت</td></tr> <tr><td>تحويل کارت عضویت</td></tr> <tr><td>نیازسنجی آموزشی</td></tr> <tr><td>معرفی متقاضیان دوره از معاونت هماهنگی</td></tr> <tr><td>هماهنگی و اطلاع‌رسانی دوره‌ها به معرفی‌شدگان</td></tr> <tr><td>برگزاری دوره</td></tr> </table> <ul style="list-style-type: none"> - دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی: آشنایی با تاریخچه سازمان - آشنایی با قسمت‌های مختلف سازمان - آشنایی با چگونگی جستجوی کتاب از مخازن (نرم‌افزار سیمرغ) و سایر نرم‌افزارهای موردنیاز - آشنایی با سیستم رده‌بندی کتاب در تالارها - آشنایی با کلیه خدمات سازمان برای مراجعان - آشنایی با وبسایت سازمان 	ثبت نام در واحد عضویت	معرفی به آموزش سازمان	شرکت در کلاس توجیهی	تایید شرکت در کلاس از سوی واحد آموزش	ارائه تاییدیه شرکت در کلاس به همراه سایر مدارک به واحد عضویت	تحويل کارت عضویت	نیازسنجی آموزشی	معرفی متقاضیان دوره از معاونت هماهنگی	هماهنگی و اطلاع‌رسانی دوره‌ها به معرفی‌شدگان	برگزاری دوره		شرح برنامه (فرآیندکار)
ثبت نام در واحد عضویت												
معرفی به آموزش سازمان												
شرکت در کلاس توجیهی												
تایید شرکت در کلاس از سوی واحد آموزش												
ارائه تاییدیه شرکت در کلاس به همراه سایر مدارک به واحد عضویت												
تحويل کارت عضویت												
نیازسنجی آموزشی												
معرفی متقاضیان دوره از معاونت هماهنگی												
هماهنگی و اطلاع‌رسانی دوره‌ها به معرفی‌شدگان												
برگزاری دوره												

نخستین نشست آموزش در کتابخانه در تاریخ ۸۰/۱۰/۵ برگزار شد. در این جلسه، پیرامون جایگاه و اهمیت و نقش آموزش در کارایی و بهره‌وری سازمان تأکید شد و تا آن موقع، این مهم در اختیار روابط عمومی قرار داشت، ولی به دلیل اهمیت و نگرش مقوله‌ی آموزش مقرر گردید به‌طور مستقل تحت عنوان «واحد آموزش در سازمان کتابخانه» این واحد تقویت شود. نکته دیگری که بر آن تأکید شد مسئله‌ی قانونمندی آموزش بود بدین معنا که مشخص شود آیا از طریق آموزش ضمن خدمت سازمان، برنامه‌های آموزشی دنبال شود یا با استفاده از مصوبات هیئت‌مدیره به این کار پرداخته شود. مسئله‌ی سوم در ارتباط با زمینه و انواع آموزش مطرح گردید و مقرر شد مخاطبان آموزش تعیین شوند و برای تحقق این امر، از انواع آموزش مانند آموزش مکاتبه‌ای، کلاسی (حضوری)... استفاده شود و برای شروع کار آموزش لازم بود متولی آموزش به تعیین نیازهای آموزشی مراجعان بپردازد و امکانات لازم، از جمله جزوه‌های آموزشی، فیلم‌های آموزشی برای این امر پیش‌بینی شود (سازمان). نخستین صورت‌جلسه‌ی کمیته‌ی آموزش، ۱۳۸۰، بند ۱، ۲ و ۳.

در پنجمین جلسه‌ی کمیته‌ی آموزش سازمان در مورخ ۸۱/۱/۱۸ بعضی از نیازهای آموزشی برای برگزاری برخی کلاس‌ها نظیر: آشنایی استفاده از فهرست رایانه‌ای، آشنایی با نظام‌های موجود (قفسه باز و بسته)، آشنایی با خدمات و امکانات بخش نشریات ادواری، آشنایی با منابع پر مراجعه، آموزش اینترنت، آموزش آشنایی با وب‌سایت کتابخانه برنامه‌ریزی شد و مقرر گردید کسانی که بنیهِ علمی و توانایی تدریس مباحث بالا را دارند انتخاب شوند و سپس افراد منتخب با توجه به درس موردنظر، شرح درسی تهیه کنند تا با تأکید کمیته‌ی آموزشی به‌عنوان متن درسی در کلاس‌ها ارائه شود و در راستای آموزش غیرمستقیم مقرر گردید دفترچه‌هایی به شرح ذیل تهیه گردد:

- دفترچه‌ی شیوه‌ی استفاده از فهرست رایانه‌ای کتابخانه.

- دفترچه‌ی آشنایی با مقاله‌ها در پایگاه نشریه‌های ادواری.

- دفترچه‌ی موزه با دید جزئی‌نگر و تفصیلی.

- دفترچه‌ی آشنایی با نظام رده‌بندی کتابخانه.

هم‌چنین مقرر گردید آموزشگران پیش از شروع تدریس، کلاس آشنایی با مبانی نظری آموزش استفاده‌کنندگان را

بگذرانند.

بر اساس تصمیم پنجمین جلسه‌ی کمیته‌ی آموزش از ۲۴ نفر همکاران برای تدریس درس‌های تعیین شده دعوت به عمل آمد تا در تاریخ ۱۳۸۱/۱/۲۵ در محل اتاق کنفرانس حاضر شده و پیش از تدریس توجیه شوند. همچنین در مورخ ۱۳۸۰/۱/۲۵ کلاس توجیهی با حضور آقای دکتر فتاحی تشکیل شد. فعالیت آموزش سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی در تیرماه ۱۳۸۱ به صورت مستقل آغاز گردید و آیین‌نامه‌ی آموزش مراجعان در ۱۰ ماده و هفت تبصره به منظور سامان‌دهی به امور آموزش استفاده‌کنندگان از کتابخانه و منابع اطلاعاتی تدوین شد (سازمان پنجمین صورت جلسه‌ی کمیته‌ی آموزش، ۱۳۸۰، بند ۲)

با توجه به لزوم ارتقای سطح سواد اطلاعاتی مراجعان، در سال ۸۲، دوره‌های آموزشی در ۹ مبحث زیر در ۹۴

کلاس، طراحی شد و برگزار شد:

۱ - آشنایی با سیستم عامل ویندوز

۲ - آشنایی با اینترنت

۳ - مهارت‌های اطلاع‌یابی در اینترنت

۴ - آشنایی با خدمات، امکانات و نظام رده‌بندی کتابخانه

۵ - آشنایی با مطبوعات و خدمات بخش آرشیو

۶ - آشنایی با منابع مرجع

۷ - آشنایی با موزه‌های آستان قدس

۸ - آشنایی با سیستم رایانه‌ی کتابخانه

۹ - آشنایی با وبسایت سازمان

نتیجه‌های این طرح از طریق پرسش‌نامه‌های ارزیابی دوره‌ها و مصاحبه نشان داد که بیش از ۹۹ درصد شرکت‌کنندگان، آموزش‌های بالا را در شناسایی منابع اطلاعاتی و چگونگی دسترسی و دریافت اطلاعات موردنیاز خود سودمند شمرده، خواستار ایجاد شرایط مناسب برای استمرار دوره‌های آموزشی شده‌اند (مؤمنی، ۱۳۸۳). در سال ۸۱ در هرماه دو نشست آموزشی ویژه‌ی دانشجویان و طلاب حوزه علمیه، کارشناسی ارشد و دکتری در ۹ موضوع آموزشی فوق‌الذکر برگزار شد که ۶ ماه به طول انجامید و مجموعاً ۱۲ نشست آموزشی ایجاد شد. در سال ۸۲ نشست‌های

آموزشی از هرماه دو نشست به هر هفته دو نشست تغییر یافت و در مجموع ۹۶ نشست آموزشی برای استفاده کنندگان برگزار شد. در دوره‌های آموزشی که در سال‌های ۸۱ و ۸۲ برگزار شده بود، پس از ارزیابی‌های صورت گرفته در ابتدای دوره، میان دوره و پایان دوره مشخص شد که ۸۰ تا ۱۰۰ درصد گزینه، رضایت مطلوب را اعلام داشته بودند (مؤمنی، ۱۳۸۳). در سال ۸۳ نشست آموزشی هرروز یک جلسه ویژه دانش آموزان دبیرستان و مقطع پیش‌دانشگاهی، دانشجویان و طلاب حوزه‌ی علمیه برگزار شد که در مجموع به ۳۶۴ جلسه آموزشی رسید.

از تاریخ ۸۴/۱/۱۷ تا ۸۴/۳/۳۱، همان کلاس‌های پیشین در همان مباحث بالا ادامه یافت. سپس یک وقفه‌ی چهارماهه به دلیل همزمانی امتحانات دانشجویان و عدم استقبال از کلاس‌های آموزشی وجود داشت. بعدازآن از تاریخ ۸۴/۸/۱۰ آموزش مراجعان تحت عنوان «کلاس توجیهی» به صورت مجزا ویژه برادران و خواهران برگزار شد؛ و این کلاس‌ها تا سال ۸۵ ادامه داشت. از سال ۸۵ تاکنون کلاس‌های برادران و خواهران ادغام شده و در هفته‌ای یک روز یعنی چهارشنبه‌ها توسط واحد آموزش و با همکاری اداره کتابخانه عمومی به منظور آشنا سازی اعضای جدیدالورود با محیط سازمان و امکانات آن، آموزش نحوه جستجوی منابع، آشنایی با نرم‌افزارها، خدمات و... پاسخگویی به سؤالات و ابهامات اعضای جدید، افزایش آگاهی و اطلاع‌رسانی در مورد دستورالعمل‌ها و آئین‌نامه‌های مربوطه برگزار می‌گردد (مستقیم، ۱۳۹۵). به صورت خلاصه و نموداری فرایند آموزش مراجعان در کتابخانه مرکزی استان قدس به قرار ذیل است:

نتیجه‌گیری و ارائه‌ی پیشنهادها

با توجه به حجم وسیع اطلاعات و گستردگی، پراکندگی و تولید شتابنده دانش در حوزه‌های مختلف علم، هر فرد، نیازمند فراگیری مهارت‌ها و توانمندی‌هایی فراتر از سواد سنتی است تا وی را در همگامی با این تغییرات و تحولات و به‌ویژه در بهره‌گیری از اطلاعات یاری رساند (خالقی، ۱۳۹۲). عدم آشنایی مراجعان با شیوه‌های جستجوی اطلاعات و منابع اطلاعاتی باعث شده که استفاده بهینه از هزینه‌های صرف شده به عمل نیاید؛ لذا کتابداران باید خود زمینه‌های هر چه بیشتر استفاده از منابع و خدمات کتابخانه‌ها را فراهم سازند (محمدی، ۱۳۸۸).

کتابخانه‌ی مرکزی استان قدس رضوی از اهمیت اطلاعات برای حل مشکلات غافل نبوده و برای شناسایی اطلاعات، جمع‌آوری، سازمان‌دهی و ارائه‌ی آن به استفاده‌کنندگان تمام تلاش و سعی خود را به‌کارگماشته است. در این بین کتابداران، جستجو کنندگان اطلاعات را یاری نموده تا از عهده‌ی کار دشوار تفکر در باب جدا کردن سره از ناسره برآیند و چارچوب‌های درک بهتر از اطلاعات را ارتقاء بخشند.

با توجه به بررسی سیر تاریخی آموزش مراجعان در کتابخانه‌ی مرکزی استان قدس، نتیجه‌های حاصل نشان می‌دهد که وضعیت آموزش مراجعان از سال ۱۳۸۰ به بعد با توجه به ایجاد واحد آموزش در سازمان نظام‌مندتر شده

است و از تجربه‌های کتابداران نیز در امر آموزش بیشتر استفاده شده است؛ و سرفصل‌های آموزشی به همراه پاورپوینت تهیه و در اختیار آموزش‌دهندگان قرار گرفته است. همچنین آموزش‌ها به صورت غیرمستقیم (از طریق تهیه و نصب تابلوها، آئین‌ها و اطلاعیه‌ها)، از طریق شبکه اینترنت (وبسایت کتابخانه‌ها) و برگزاری نمایشگاه‌ها، مسابقات کتابخوانی، معرفی منابع توسط کتابداران انجام می‌گیرد.

برنامه‌های اصلی آموزش معمولاً شامل تعدادی از آموزش‌های حضوری در مورد اساسی‌ترین موضوع‌ها است، این موضوع‌ها به وسیله متخصصان داخلی کتابخانه و کارکنان آموزش کتابخانه قابل آموزش است. نکته اصلی اینجاست که نباید خیلی بلندپرواز بود و بدون هیچ برنامه سازمان یافته پیش رفت. گام کوچک برای اطمینان از موفقیت اهداف آموزشی کوتاه‌مدت، مهم‌تر از ایجاد یک برنامه گسترده پیچیده است. ماهیت هر برنامه اصلی آموزش این است که کارکنان سازمان کتابخانه نیاز مراجعان را درک و نسبت به رفع معضلات اساسی در راه رسیدن به منابع اطلاعاتی آن‌ها گام بردارند.

در ادامه، برای بهبود وضعیت آموزش در سازمان پیشنهادها به شرح زیر ارائه می‌گردد:

۱. کتابداران به سبب تأثیر خدمتشان در جامعه و لزوم آشنایی و تسلط بر استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین، نیازمند خودآموزی مستمر هستند و به خاطر به دست آوردن مهارت‌های لازم در ارائه‌ی اطلاعات به مراجعان، باید بر آموزش همیشگی آن‌ها تأکید شود.
۲. اگر کلاس‌ها تحت عنوان کلاس توجیهی برگزار می‌گردد به طور حتم موضوع شناخته شده‌ای که مراجعان را برای شرکت در کلاس جذب کند ذکر گردد.
۳. برای ترغیب بیشتر مراجعان برای شرکت در کلاس‌ها باید فضای کافی و مناسب اختصاص داده شود. بهتر است کلاس‌ها در داخل کتابخانه‌ی مرکزی برگزار گردد تا از سردرگمی آن‌ها برای یافتن کلاس‌ها کاسته شود.
۴. محورهای آموزشی مراجعان گسترش پیدا کند و در رابطه با تشخیص نیازهای اطلاعاتی‌شان، انتخاب مناسب‌ترین منبع به خصوص در فضای مجازی و مکان‌یابی و ارزیابی اطلاعات، آموزش‌های لازم داده شود.

۵. جهت برگزاری کلاس‌های آموزشی اطلاع‌رسانی کاملی انجام شود تا حداکثر مراجعان بتوانند از آموزش‌های لازم برخوردار گردند.
۶. زمینه بازدید از کتابخانه بعد از اتمام کلاس برای اعضای که در کلاس شرکت نموده‌اند فراهم گردد.
۷. کلاس‌های آموزشی بهتر است در روزهایی پذیرش عضو برگزار شود تا مراجعان مجبور نباشند در یک روز دیگر، وقت دیگری برای کلاس اختصاص دهند. چه بسا ممکن است عده‌ی کثیری از مراجعان به دلیل نداشتن وقت در این کلاس‌ها شرکت نکنند.
۸. به اعضای که در کلاس‌های آموزشی شرکت نموده‌اند یک سری امتیازاتی نظیر استفاده از تعداد کتب امانتی بیشتر برای چند بار، افزودن مدت امانت، افزایش شارژ مالی اعطا گردد.
۹. آموزشگران نیز باید به لحاظ مادی و معنوی از سوی سازمان ترغیب و تشویق شوند.
۱۰. واحد آموزش باید بودجه‌ی کافی و مشخص جهت کلیه‌ی هزینه‌های مربوط، از جمله هزینه‌های آموزش مراجعان، امور دفتری، آموزشگران، مدرسان، سایر نیروهای انسانی، تجهیزات و تهیه و تولید مواد آموزشی داشته باشد.
۱۱. برنامه‌های آموزشی باید برای سنجش موفقیت و تشخیص نقاط قوت و ضعف برنامه‌ها در ابتدای دوره، میان دوره و پایان دوره ارزیابی شود.

منابع و مأخذ

۱. خالقی، نرگس (۱۳۹۲). **آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی**. تهران: نشر کتابدار.
۲. خوش‌ید طوسی، رضا. مدیریت اسناد و مطبوعات (سمت سابق). سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، مشهد. مصاحبه، ۴ خرداد ۱۳۸۷.
۳. سازمان. کمیته آموزش. صورت جلسه مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۳۰، بند ۱، ۲ و ۳.
۴. سازمان. کمیته آموزش. صورت جلسه مورخ ۱۳۸۰/۱۰/۵، بند ۲.

۵. شاهینی، شبنم؛ طاهرزاده، صدیقه و بیگدلی، زاهد (۱۳۹۴). دیدگاه کتابداران دانشگاه‌های شهید چمران و علوم پزشکی جندی شاپور اهواز درباره‌ی میزان آمادگی آنان برای آموزش مراجعان. مجله مطالعات کتابداری و علم اطلاعات: اهواز: دانشگاه شهید چمران، شماره پیاپی ۱۶.
۶. فرج پهلوی، عبدالحسین و حسین مرادی مقدم (۱۳۸۳). بررسی نظرهای اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید چمران اهواز نسبت به برنامه‌های آموزشی موردنیاز آنها درباره جستجوی اطلاعات به‌عنوان یکی از ابعاد سواد اطلاعاتی و ارائه راهکارهایی جهت نحوه‌ی برگزاری این دوره‌ها. در آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز استان قدس رضوی.
۷. کردنوقایی، رسول (۱۳۸۶). آموزش مستقیم به همراه نظریه‌ها، الگوها و راهبردهای آموزشی. تهران: دیدار.
۸. مستقیمی، مریم. کارشناس آموزش سازمان، مشهد، مصاحبه، ۴ دی ۱۳۹۵.
۹. مؤمنی، عصمت (۱۳۸۳). موانع و ملاحظات و راهکارهای اجرایی آموزش استفاده‌کنندگان: تجربیاتی از یک طرح اجرایی. در آموزش استفاده‌کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی. مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد استان قدس رضوی.
۱۰. مؤمنی، عصمت. کارشناس و فهرست نگار کتب خطی. سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد استان قدس رضوی، مشهد. مصاحبه، ۸ خرداد ۱۳۸۷.
۱۱. محمدی، محمد (۱۳۸۸). آموزش استفاده‌کنندگان از کتابخانه: چرا و چگونه؟ کتابداری، آرشیو و نسخه پژوهی: کتاب ماه کلیات، شماره ۱.
۱۲. نوروزی، علیرضا (۱۳۸۸). مشاوره اطلاعاتی اصول، روش‌ها و فنون. تهران: چاپار.